

AUTOR

mgr Urszula Staśkiewicz

urszulastaskiewicz@op.pl

Wydział Bezpieczeństwa Narodowego, ASzWoj

ROLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W POLSCE W ZASPOKAJANIU POTRZEB SPOŁECZNYCH

*Słowa kluczowe: organizacje pozarządowe,
potrzeba bezpieczeństwa, potrzeby społeczne*

Wstęp

W Polsce działa około 100 tys. organizacji pozarządowych¹, w latach 1997-2012 liczba działających stowarzyszeń, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, organizacji samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców zwiększyła się trzykrotnie², a w 2016 r. poziom aktywności Polaków w organizacjach obywatelskich był najwyższy od 1998 r.³. Dane te skłaniają do refleksji nad zjawiskiem NGO'sów⁴. Dane te stały się także dla Autorki niniejszej publikacji motywem do przeprowadzenia badań mających na celu określenie roli organizacji pozarządowych w Polsce w zaspokajaniu potrzeb społecznych. Niniejsza praca stanowi efekt analiz literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz danych statystycznych i raportów instytucji państwowych oraz pozarządowych. Niewątpliwie przydatne okazały się badania statystyczne prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny, a także przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej. Analizy prawnej istnienia i funkcjonowania organizacji pozarządowych dokonano głównie dokonując przeglądu ustaw (m.in. ustawy zasadniczej – *Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, *Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach*, *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku*

---

¹ *Kondycja sektora organizacji pozarządowych 2015*, Raport z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor.

² Wstępne wyniki badania społecznej i ekonomicznej kondycji organizacji trzeciego sektora w 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia oraz Urząd Statystyczny w Krakowie.

³ *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich*, Komunikat z badań CBOS, nr 13/2016.

⁴ NGO's z ang. *non governmental organisations*, skrót oznaczający organizacje pozarządowe.

publicznego i o wolontariacie) oraz literatury dotyczącej aspektów prawnych NGO'sów (np. J. Kluczyńska, M. Guć, I. Gosk, A. Sienicka, *Prawne uwarunkowania współpracy samorządów i organizacji pozarządowych*, 2009, A. Ogonowski, A. Gibalska, *Fundacje i stowarzyszenia. Funkcjonowanie i opodatkowanie*, 2014), natomiast w kwestii przedmiotowej tj. w celu określenia roli organizacji pozarządowych w Polsce w zaspokajaniu potrzeb społecznych korzystano m.in. z książki *Organizacje pozarządowe wspierające lokalną i regionalną przedsiębiorczość*, autorstwa M. Huczek oraz *Działalność organizacji pozarządowych na rzecz realizacji celów publicznych* autorstwa P. Kledzik.

Na etapie konceptualizacji sformułowano kilka pomocniczych pytań badawczych mających pomóc w realizacji zamierzonego celu:

- w jakim celu powstają organizacje pozarządowe?
- jakie istnieją uwarunkowania prawne powstawania i funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce?
  - jakie są aktualnie główne potrzeby społeczeństwa polskiego i w jakim stopniu potrzeby te zaspakaja państwo?
  - w jaki sposób organizacje pozarządowe w Polsce mogą zaspokoić potrzeby obywateli?
  - w jaki sposób organizacje pozarządowe współpracują z administracją publiczną w celu zaspokojenia potrzeb społecznych obywateli?

Na etapie operacjonalizacji określono kryteria, na podstawie których postanowiono dokonać oceny roli organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb społecznych. Zdecydowano, że istotnymi zmiennymi będą:

- 1) kwoty przekazywane na organizacje pozarządowe (założono, że jeśli kwota ta wzrasta w kolejnych latach to oznacza, że organizacje pozarządowe spełniają swoją rolę – dlatego w kolejnych latach otrzymały więcej pieniędzy);
- 2) źródła finansowania (analizując kto lub jakie instytucje finansują organizacje można wykazać dla kogo rola tych organizacji jest istotna);
- 3) liczba członków (założono, że jeśli liczba członków wzrasta, oznacza to, iż organizacje przynoszą korzyść jej członkom – zaspakajają w istotnym stopniu ich potrzeby).

Organizacje pozarządowe w polskim systemie prawnym

Istnienie i funkcjonowanie organizacji pozarządowych w polskim systemie prawnym zagwarantowane zostało w Konstytucji⁵ (art. 12 Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji) jednak sam termin *organizacja pozarządowa* został zdefiniowany po raz pierwszy dopiero w *Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (art. 2 Ilekroć w ustawie jest mowa o: organizacjach pozarządowych – oznacza to stowarzyszenia, związki, izby oraz organizacje pracodawców i pracobiorców o charakterze ogólnokrajowym w szczególności działające na rzecz osób niepełnosprawnych, tworzone na podstawie odrębnych przepisów⁶)⁷ niemniej, w kolejnych latach uznano, że zamieszczona w powyższej ustawie definicja jest niewystarczająca i doprecyzowano ją w *Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*⁸ (art. 3.2 Organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4), a *Ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* znowelizowano w ten sposób, że usunięto z niej wyjaśnienie terminu organizacja pozarządowa, zamieszczając zamiast niego odnośnik do *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (art. 2 Ilekroć w ustawie jest mowa o: organizacjach pozarządowych – oznacza to organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 *ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*⁹).

---

⁵ *Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.* uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta RP w dniu 16 lipca 1997 r., Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

⁶ *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, Dz. U. z 1997 r., nr 123, poz. 776.

⁷ A. Ogonowski, A. Gibalska; *Fundacje i stowarzyszenia. Funkcjonowanie i opodatkowanie 2014*, Forum Doradców Podatkowych, Kraków, 2014.

⁸ *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, Dz. U. z 2003 r., nr 96, poz. 873.

⁹ Aktualne brzmienie *Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu RP z dnia 14 listopada 2016 r., *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r.*

Reasumując, za organizację pozarządową mogą być uznane mające osobowość prawną związki zawodowe, stowarzyszenia i fundacje oraz nie mające osobowości prawnej stowarzyszenia zwykłe, koła gospodyń wiejskich i uczelniane organizacje studenckie. Natomiast podmioty nie będące organizacjami pozarządowymi to: podmioty zaliczone do sektora finansów publicznych; podmioty należące do sektora przedsiębiorstw; stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego; osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku państwa do innych kościołów oraz związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania¹⁰.

Najpopularniejszymi w Polsce formami prawnymi, w których działają organizacje pozarządowe są fundacje i stowarzyszenia oraz związki stowarzyszeń (federacje)¹¹.

Fundacja jest *spersonifikowanym majątkiem przekazanym przez fundatora na ściśle określone cele, a w związku z tym zakładana jest w związku z przekazaniem jej przez fundatora konkretnego majątku. Jako, że fundacja nie jest związkiem osób, lecz prawnie wyodrębnionym majątkiem, nie można być członkiem fundacji. Można jedynie zasiadać w jej władzach*¹². Fundacje funkcjonują na podstawie przepisów *Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*¹³. Z niniejszej ustawy wynika, że cele istnienia fundacji muszą być zgodne z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej oraz muszą być społecznie lub gospodarczo użyteczne¹⁴.

Stowarzyszenie zdefiniowane zostało w *Ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach*¹⁵. Zgodnie z art. 2.1 tejże ustawy, stowarzyszenie jest *dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem*

---

o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz. U. z 2016 r., poz. 2046.

¹⁰ Organizacje kościelne, jak i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego nie zostały wprost uznane za organizacje pozarządowe, ale zostały właściwie zrównane z organizacjami pozarządowymi i mają takie same możliwości działania, a wszystkie przepisy *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* dotyczą ich w zasadzie w takim samym stopniu, jak organizacji pozarządowych. W potocznym rozumieniu (w ujęciu pozaprawnym) organizacje te, a w szczególności organizacje kościelne, wyznaniowe uważane są za organizacje pozarządowe, <http://osektorze.ngo.pl/x/631738> [dostęp: 15.07.2017].

¹¹ Prawne warunki działania organizacji pozarządowych. Zespół Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce. Publikacja Kujawsko-Pomorskiej Federacji Organizacji Pozarządowych, http://orbitorun.pl/upload/file/modul_1__prawne_warunki_dzialania_organizacji_pozarządowych.pdf [dostęp: 20.03.2017].

¹² A. Ogonowski, A. Gibalska, *Fundacje i stowarzyszenia...*, s. 10.

¹³ *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*, Dz. U. z 1984, nr 21, poz. 97.

¹⁴ Tamże, art.1.

¹⁵ *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach*, Dz. U. z 1989 r., nr 20, poz. 104 z późn. zm.

o celach niezarobkowych. W polskim porządku prawnym istnieją dwa rodzaje stowarzyszeń: stowarzyszenie zwykłe (uproszczone) oraz stowarzyszenie zarejestrowane. Do utworzenia pierwszego z nich wystarczą trzy osoby, uchwalenie regulaminu, nazwy, celu istnienia (w odróżnieniu od wymogów stawianych fundacjom, cele stowarzyszenia nie muszą być społecznie użyteczne), siedziby, wybranie przedstawiciela oraz pisemne poinformowanie organu nadzorującego o założeniu stowarzyszenia¹⁶. Stowarzyszenie zwykłe nie ma osobowości prawnej natomiast jako, że jest organizacją społeczną ma zdolność sądową (może występować przed sądem jako strona). Sposób powołania stowarzyszenia zarejestrowanego jest bardziej sformalizowany ale za to posiada osobowość prawną. Do jego utworzenia potrzeba co najmniej 7 osób (członków-założycieli)¹⁷, funkcjonuje na podstawie statutu, a rejestruje się je w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Tak więc stowarzyszenie i fundacja mogą być założone w tym samym celu, różni je natomiast forma „aktywów”, z pomocą których chcemy dany cel realizować – przekazanego fundacji majątku, albo aktywności członków stowarzyszenia¹⁸.

Federacja zaś jest *budowana przez organizacje tworzące wzajemne powiązania wokół konkretnego i dalekosiężnego celu, przyjmuje sformalizowaną strukturę i zasady działania zawarte w statucie oraz innych oficjalnych dokumentach*¹⁹. Federacje często nazywane są związkami, forum, wspólnotą lub partnerstwem.

Potrzeby społeczne Polaków i instytucje je zaspakajające

Organizacje pozarządowe, rozumiane szeroko, jako grupy dobrowolnie zrzeszonych obywateli, stanowią, wraz z wolnymi i demokratycznymi wyborami oraz samorządnością terytorialną, zasadnicze filary, na których opiera się demokratyczne państwo. Jak zauważa K. Teresiak: [...] *małe grupy społeczne dobrowolnie zorganizowanych ludzi są solą demokracji*²⁰. Organizacje pozarządowe tworzą tzw. trzeci sektor (sektor pierwszy to instytucje państwowe, a sektor drugi tzw. sektor biznesowy prywatny, tworzą podmioty nastawione na zysk) [...] *którego działalność koncentruje się na zaspokajaniu potrzeb wspólnych oraz rozwiązywaniu tych spraw*

¹⁶ Zwykle jest to wydział spraw obywatelskich w starostwie powiatowym, właściwym ze względu na przyszłą siedzibę stowarzyszenia zwykłego.

¹⁷ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach..., art.9.

¹⁸ A. Ogonowski, A. Gibalska; Fundacje i stowarzyszenia..., s. 10.

¹⁹ <http://poradnik.ngo.pl/federacja> [dostęp: 07.05.2017]

²⁰ K. Teresiak, *Organizacje pozarządowe w bezpieczeństwie demokratycznego państwa*, [w:] A. Skrabacz, K. Teresiak, *Udział organizacji pozarządowych w realizacji misji i celów obrony narodowej Polski*, AON, Warszawa, 2005, s. 26.

*i problemów, których żaden z pozostałych sektorów nie chce lub nie może rozwiązać*²¹.

Jakkolwiek słuszna by nie była opinia dotycząca zaspokajania potrzeb przez organizacje pozarządowe, w celu określenia w sposób naukowy roli, jaką te organizacje odgrywają w zaspokajaniu potrzeb społecznych w Polsce, zasadne jest zdefiniować czym są potrzeby społeczne, jakie potrzeby społeczne występują w społeczeństwie polskim, kto je zaspakaja (jakie instytucje) i w jakim stopniu.

Opisując potrzeby, często stosuje się podział zwany hierarchią potrzeb, którego dokonał A. H. Maslow. Według niego, *potrzeba to subiektywne odczuwanie braku zaspokojenia lub też pożądanie konkretnych rzeczy lub warunków, które albo mogą być człowiekowi niezbędne w celu utrzymania go przy życiu, albo mogą umożliwiać mu rozwój lub też pozwalać pełnić określone funkcje w ramach społeczeństwa*²². Maslow wyróżnił wśród podstawowych potrzeb człowieka:

1) potrzeby braku (ich zaspokojenie jest bezwzględne, pozwala przetrwać człowiekowi): potrzeby biologiczne (fizjologiczne) oraz potrzeby bezpieczeństwa,

2) potrzeby wzrostu (których zaspokajanie prowadzi do rozwoju człowieka): potrzeby przynależności i miłości, potrzeby uznania i szacunku oraz potrzeby samorealizacji.

Badacz założył również, że niejako obok potrzeb podstawowych wyróżnionych w głównej hierarchii, można wyróżnić jeszcze potrzeby: poznania, estetyczne i transcendencji²³.

Omawiając kwestie potrzeb społecznych, w doktrynie często korzysta się z definicji stworzonej przez A. Lisowskiego, zgodnie z którą potrzeby społeczne to powszechnie występujące potrzeby, których zaspokojenie jest możliwe wyłącznie dzięki istnieniu instytucji społecznych²⁴. Instytucje społeczne mogą być zarówno instytucjami państwowymi jak i prywatnymi. Przykładem takich instytucji są chociażby szkoły. Niemniej, potrzeby społeczne charakteryzują się tym, że główną odpowiedzialność za ich zaspokajanie biorą na siebie państwo i samorządy terytorialne.

W Konstytucji²⁵ państwo polskie zostało zobligowane do zaspokajania najważniejszych potrzeb swoich obywateli m.in. zapewnienie bezpieczeństwa (art. 5), dostęp do kultury (art. 6), ochrona rodziny

---

²¹ Tamże, s. 28.

²² A. Kozłowska, *Raport badawczy. Potrzeby jako system klasyfikacji modeli perswazyjnych*, Wyższa Szkoła Promocji w Warszawie, Instytut Reklamy, Warszawa, 2014, s. 4.

²³ A. H. Maslow, *Motywacja i osobowość*, PAX, Warszawa, 1990.

²⁴ A. Lisowski, *Potrzeby społeczne i ich diagnozowanie* [w:] A. Kurzynowski (red.), *Polityka społeczna*, SGH, Instytut Gospodarstwa Społecznego, Warszawa, 2006.

²⁵ *Konstytucja RP* ....

(art. 18), ochrona wolności i praw człowieka (art. 30), ochrona życia (art. 38).

Skonkretyzowane i w pewnym stopniu zindywidualizowane potrzeby społeczne państwo zaspakaja na gruncie lokalnym. Obowiązek ten został nałożony na samorządy na mocy *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*²⁶. Ustawa ta nakłada na samorządy gminne i powiatowe obowiązek przygotowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych, a na samorząd województwa – strategii w zakresie polityki społecznej (art. 16b, ust. 1). Każda z tych strategii powinna zawierać diagnozę sytuacji społecznej (art. 16b, ust. 2, pkt. 1). Diagnoza taka dostarcza informacji o stanie społeczeństwa i problemach społecznych w danym regionie. Jak zauważa T. Schimanek *diagnoza społeczna zawsze bezpośrednio lub pośrednio odnosi się do stanu i sposobu zaspokajania potrzeb społecznych. Diagnoza problemów społecznych dotyczy zjawisk, które powodują, że istotne potrzeby społeczne nie mogą być zaspokajane. Wiedza, której dostarcza diagnoza, pozwala w sposób adekwatny do realiów zaplanować i zrealizować działania służące członkom społeczności lokalnej, a także optymalnie i efektywnie wykorzystać do tego posiadane zasoby finansowe, instytucjonalne, ludzkie*²⁷.

Jednak, mimo iż państwo zobligowane jest do zaspokajania potrzeb społecznych oraz posiada narzędzia i środki niezbędne do rozpoznania i określenia aktualnie występujących potrzeb, nie zawsze te potrzeby zaspakaja. W literaturze wyróżnia się kilka negatywnych przykładów działalności państwa, które są zarazem przyczyną niezaspokajania potrzeb obywateli w takim stopniu, w jakim społeczeństwo tego oczekuje:

- niezadowalający poziom usług społecznych (rosnącym oczekiwaniom obywateli towarzyszą rosące koszty świadczenia tych usług);
- nierówność w dostępie do usług społecznych (z usług tych nie mogą korzystać niższe i średnie klasy społeczne, gdyż w praktyce korzyści przechwytyują grupy nacisku i interesu);
- instytucjonalna niewydolność państwa;
- państwo nie jest w stanie dostosować usług do specyficznych potrzeb i zróżnicowanych preferencji obywateli;
- zanik odpowiedzialności państwa wobec obywateli²⁸.

---

²⁶ *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*, Dz. U. z 2004 r., nr 64, poz. 593.

²⁷ T. Schimanek, *Diagnozowanie problemów społecznych*, FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 2015, s. 3.

²⁸ M. Huczek, *Organizacje pozarządowe wspierające lokalną i regionalną przedsiębiorczość*, [w:] A. Iwasiewicz (red.), *Z problematyki ekonomii i zarządzania, Państwo i społeczeństwo*, nr 2/2011, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków, 2011.

W tym miejscu pojawia się pytanie czy w pewnych aspektach organizacje pozarządowe lepiej niż państwo zaspokajają potrzeby obywateli? Organizacje pozarządowe powstają bowiem, jak wspomniano powyżej, jako odpowiedź na potrzeby społeczeństwa. Potrzeby te mogą dotyczyć bezpieczeństwa, rozwoju fizycznego, zdrowia, kultury, edukacji czy wszelkich innych dziedzin życia. Czy jednak organizacje pozarządowe w Polsce spełniają swoją funkcję?

W celu znalezienia odpowiedzi na powyższe pytanie zasadnym jest wskazać jakie potrzeby diagnozuje się w społeczeństwie polskim.

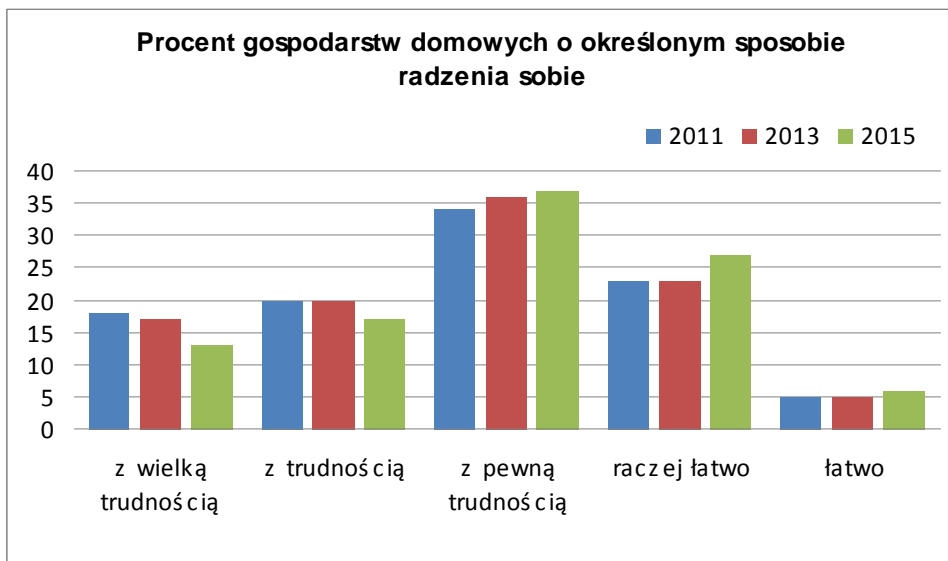
Podczas badań skupiono się głównie na tak zwanych potrzebach braku (opisanych powyżej, tj. potrzebach biologicznych oraz potrzebach bezpieczeństwa). Są to podstawowe, najważniejsze potrzeby. Potrzeby biologiczne występujące w społeczeństwie polskim opisuje m.in. *Raport Diagnoza Społeczna*, którego merytorycznym opracowaniem (zgodnie z danymi z 2015 r.) zajmuje się Rada Monitoringu Społecznego, a sponsorowany był w 2015 r. przez: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Narodowy Bank Polski, PKO Bank Polski. Opisane w nim potrzeby dotyczą zarówno potrzeb związanych z żywnością, ale także i z potrzebami, które uznawane są za potrzeby podstawowe w związku z ogólnym rozwojem cywilizacyjnym (jak ubranie, wykształcenie, wypoczynek wakacyjny).

Zgodnie z raportem *Diagnoza Społeczna 2015*²⁹ wiele niezaspokojonych potrzeb związanych jest z niskimi dochodami. Poniżej przedstawione zostały wybrane z Raportu wykresy, które przedstawiają jakiego odsetka społeczeństwa polskiego dotyczy problem zbyt niskich dochodów i konsekwencji z tego wynikających.

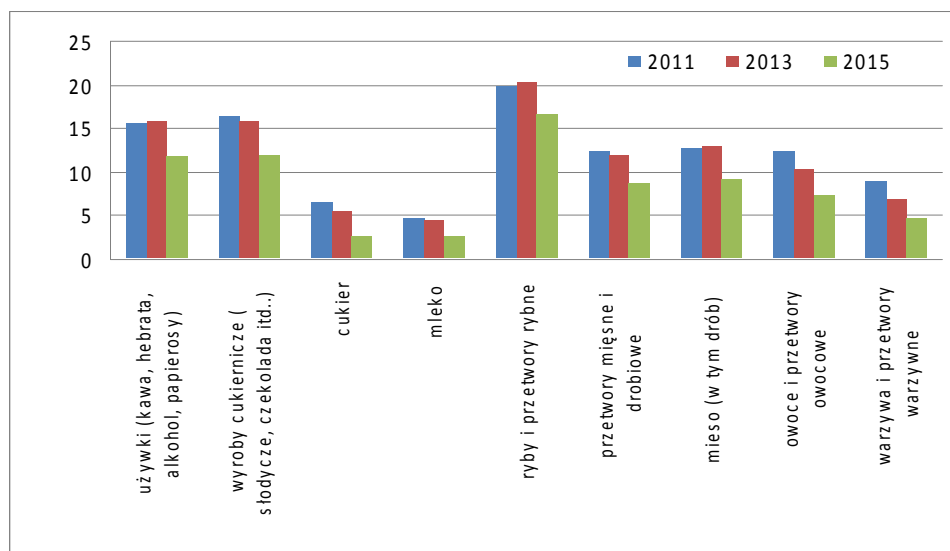
²⁹ J. Czapiński, T. Panek (red.), *Raport Diagnoza Społeczna 2015. Warunki i Jakość Życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, 2015.

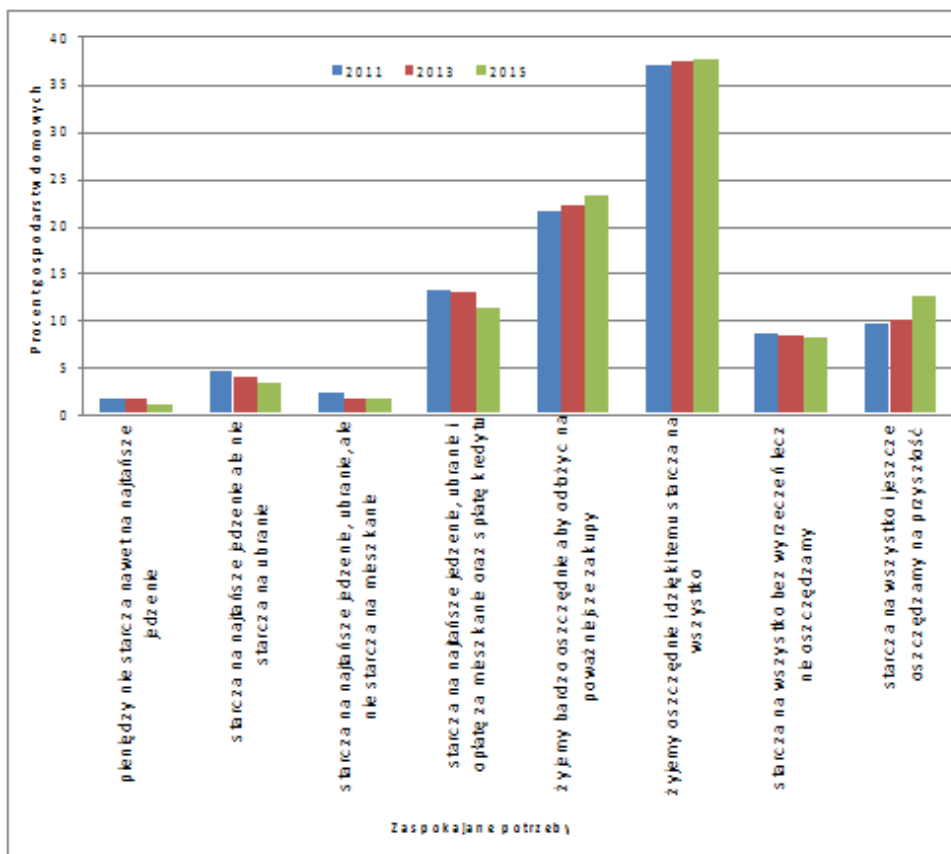
Źródło: Raport Diagnoza Społeczna 2015.

Wykres 1. Radzenie sobie gospodarstw domowych przy uzyskiwanych dochodach w latach 2011-2015 w próbie panelowej

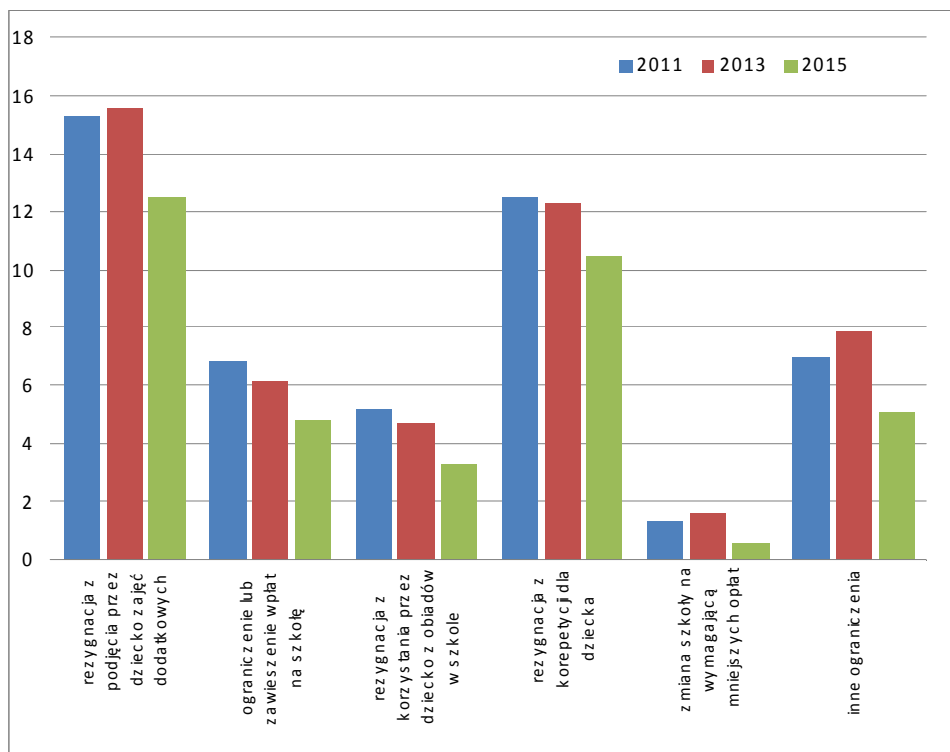
Źródło: Raport Diagnoza Społeczna 2015.

Wykres 2. Zakres niezapokojenia potrzeb gospodarstw domowych na artykuły żywnościowe z powodów finansowych w latach 2011-2015 w próbie panelowej

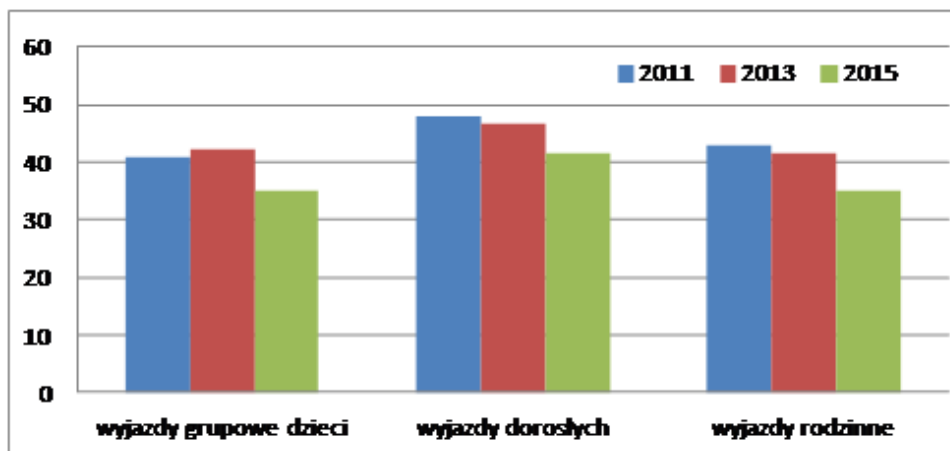
Źródło: Raport Diagnoza Społeczna 2015.

Wykres 3. Radzenie sobie gospodarstw domowych przy uzyskiwanych dochodach w latach 2011-2015 w próbie panelowej

Źródło: Raport Diagnoza Społeczna 2015.

Wykres 4. Trudności finansowe gospodarstw domowych w zakresie kształcenia dzieci w latach 2011-2013 w próbie panelowej

Źródło: Raport Diagnoza Społeczna 2015.

Wykres 5. Procent gospodarstw domowych zmuszonych do rezygnacji z wybranych form wypoczynku spośród gospodarstw zainteresowanych tymi formami wypoczynku w latach 2011-2015 w próbie panelowej

Funkcją wielu organizacji pozarządowych jest zaspokojenie potrzeb społecznych pojawiających się przy bardzo małych dochodach. Można by wspomnieć chociażby o Federacji Polskich Banków Żywności zajmującej się dostarczaniem żywności do najuboższych, o Fundacji Fabryki Marzeń remontującej domy, organizującej warsztaty rozwoju osobistego i przyznającej stypendia (naukowe i sportowe), o Stowarzyszeniu Wiosna zajmującym się dostarczaniem paczek świątecznych do potrzebujących i organizowaniem pomocy w nauce dzieciom z trudnościami, czy o Fundacji „Przyszłość dla Dzieci” organizującej wakacje dla dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym³⁰.

Potrzeby Polaków opisane w Diagnozie dotyczą w głównej mierze tzw. potrzeb fizjologicznych. Inne badania społeczeństwa – wykonane przez Fundację Centrum Badań Opinii Społecznej odnoszą się do potrzeby bezpieczeństwa.

Zgodnie z wynikami badań CBOS (badania przeprowadzono w 2015 r.) 28 % społeczeństwa uważa, że Polska nie jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, a 48 % badanych obawia się, że może stać się ofiarą przestępstwa³¹.

Przeprowadzone w 2017 r. badania CBOS ujawniły też, że Polacy odczuwają potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa całego kraju. Zgodnie z wynikami badań Polacy *wyrażają poparcie dla takich inicjatyw kierownictwa ministerstwa [Ministerstwa Obrony Narodowej – przyp. aut.], jak zwiększenie liczebności armii oraz wzrost wydatków na modernizację techniczną. Zgodnie z przekazanymi przez resort [obrony narodowej – przyp. aut.] danymi CBOS, poparcie dla zwiększenia finansowania obrony kraju wyrazić miało prawie 75 % Respondentów*³².

Poczucie zagrożenia osobistego, potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa oraz potrzeba zwiększenia potencjału obronnego państwa widoczne są także poniekąd w badaniach przeprowadzonych przez Instytut Badań Rynkowych i Społecznych w 2016 r. Według tych badań 50 % Polaków jest za przywróceniem obowiązkowej służby wojskowej³³, co wiąże się ze zwiększeniem umiejętności obronnych pojedynczych osób oraz poczuciem zwiększenia bezpieczeństwa państwa³⁴.

Wiele organizacji pozarządowych zaspakaja potrzebę zwiększenia poczucia bezpieczeństwa wśród Polaków. Są to w głównej mierze tzw.

---

³⁰ Informacje o działalności wymienionych organizacji pochodzą ze statutów tych organizacji.

³¹ http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_065_15.PDF [dostęp: 05.06.2017].

³² <http://www.defence24.pl/645835,polacy-za-rozbudowa-armii-wyniki-sondazu-cbos> [dostęp: 05.06.2017].

³³ https://www.ibris.pl/POLACY_O_OBRONNOSCI [dostęp: 05.06.2017]

³⁴ Kwestia wpływu obowiązkowej służby wojskowej na zwiększenie bezpieczeństwa państwa jest dyskusyjna, stąd sformułowanie autora o poczuciu zwiększenia bezpieczeństwa.

organizacje proobronne oraz paramilitarne jak np. Związek Harcerstwa Polskiego, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Polski Czerwony Krzyż, różne go rodzaju stowarzyszenia strzeleckie i organizacje związane z uprawianiem sportów.

Opierając się na przeanalizowanym materiale można stwierdzić, że organizacje pozarządowe zaspokajają w pewnym stopniu potrzeby obywateli. Szczegółowa analiza problemu wskazuje, że czasem, zaspokajają te potrzeby nawet lepiej niż państwo. Istnieje kilka okoliczności wpływających na tę śmiałą tezę.

Pierwsza przyczyna wynika z tzw. zasady pomocniczości (zwanej także w doktrynie zasadą subsydiarności) wyrażonej w Preambule Konstytucji RP³⁵ polegająca na przekazywaniu części obowiązków państwa ze szczebli centralnych na szczeble lokalne – bliższe obywatelowi (*przenoszenie na wyższy szczebel jedynie takich zadań i problemów, jakich nie można wykonać lub rozwiązać na szczeblu niższym*³⁶) dlatego też część potrzeb nie jest zaspokajana stricte przez państwo (jako rozwiązania ogólnokrajowe) ale przez samorządy lokalne gmin i powiatów. Te organy administracji publicznej zobligowane są dodatkowo do współpracy z organizacjami pozarządowymi (*Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, art. 5.1 Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów³⁷). Dzięki przeniesieniu części zadań na administrację samorządową łatwiej jest dostosować pomoc do specyfiki danego regionu, a organizacje pozarządowe, z którymi administracja ta polecane ma konsultować kierunki działalności i projekty aktów normatywnych, mają wpływ na decyzje dotyczące codziennych spraw obywateli. Organizacje pozarządowe są także często wykonawcą zadań zleconych przez administrację publiczną³⁸. Dzięki temu nie tylko mają dofinansowanie z państwa na realizację swoich celów statutowych ale też wpływają na rozwiązania prawne dotyczące rozwiązywania ich problemów i w praktyce mogą prowadzić działania najlepiej zaspokajające potrzeby grupy społecznej, którą reprezentują.

---

³⁵ *Konstytucja RP...*

³⁶ M. Tyrakowski, *Rola organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych*, [w:] *Zeszyty Naukowe Zakładu Europeistyki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie*, nr 2/ 2007, Rzeszów, 2007.

³⁷ *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego...*

³⁸ Tamże, art.5.

Dane zamieszczone w poniższych tabelach wskazują jak w ostatnich latach kształtował się odsetek wydatków jednostek samorządu terytorialnego na wsparcie działalności organizacji pozarządowych w celu realizacji zadań zleconych przez administrację publiczną:

Tabela 1. Odsetek wydatków jednostek samorządu terytorialnego na działalność organizacji pozarządowych w latach 2004-2008 (dane w %)

ZAKRES ZADAŃ	Odsetek wydatków jednostek samorządu terytorialnego na działalność organizacji pozarządowych	
	Gminy miejskie	Gminy wiejskie
Pomoc społeczna	35,5	7,6
Kultura fizyczna i sport	29,6	62,9
Ochrona zdrowia	15,6	7,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	10,2	3,5
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	0,4	8,1

Źródło: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych³⁹.

Tabela 2. Struktura dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym przez kontrolowane przez NIK miasta i samorzady województw na realizację zadań wymienionych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w ramach otwartego konkursu ofert w latach 2013-2015 (I połowa), (dane w %)

CEL DOTACJI	Udział
Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej	2,2
Kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	20,4
Wspierania i upowszechniania kultury fizycznej	23,7
Przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym	4,2
Turystyki i krajoznawstwa	1,9
Nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji oświaty i wychowania	2,7
Ochrony i promocji zdrowia	5,9
Pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób	15,2
Wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	12,6
Inne	11,2

Źródło: Najwyższa Izba Kontroli. Departament Administracji Publicznej⁴⁰.

³⁹ J. Kluczyńska, M. Guć, I. Gosk, A. Sienicka; *Prawne uwarunkowania współpracy samorządów i organizacji pozarządowych*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 2009, s. 5.

⁴⁰ *Dotacje jednostek samorządu terytorialnego na zadania zlecone podmiotom niezaliczanym do sektora finansów publicznych*, Informacja o wynikach kontroli

Kolejny powód dla którego organizacje tworzone przez społeczeństwo lepiej realizują cele publiczne niż instytucje tworzone przez państwo opiera się na założeniu, że *pracownicy administracji publicznej z powodu pozostawania w ramach urzędniczego stosunku pracy wykonują ją odtwórczo, nie angażując się osobiście w realizowane działania. Ma to stanowić czynnik odróżniający sposób wykonywania założonych działań przez osoby funkcjonujące w ramach organizacji pozarządowych, co sprawia, iż jakość realizowania przez nie takich samych zadań co w przypadku pracowników administracji jest wyższa*⁴¹.

Innym czynnikiem powodującym, że organizacje pozarządowe czasem lepiej niż państwo zaspokajają potrzeby obywateli są kwestie finansowe. Bardzo często usługi wykonywane przez NGO'sy są usługami tanimi. Jest to spowodowane chociażby faktem, iż organizacje pozarządowe w dużej mierze opierają się na darmowej pracy wolontariuszy. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez Główny Urząd Statystyczny w 90 % organizacjach trzeciego sektora w Polsce w 2012 r. korzystano z pracy społecznej (tj. z pracy świadczonej dobrowolnie i bez wynagrodzenia). Ustalono też, że w organizacjach, które brały udział w badaniu, łącznie wolontariat wykonywało 2,3 mln. osób. Jako, że niewątpliwie fakt posiadania darmowych pracowników wpływa na koszt wykonywanej usługi, organizacje pozarządowe zaspokajają potrzeby beneficjentów niższym kosztem niż np. firmy prywatne czy instytucje państwowe, w których to usługi wykonują pracownicy etatowi.

Organizacje pozarządowe to także miejsce, w którym społeczność spotyka się, poznaje, wymienia poglądy, wspiera się w działaniu i tworzy tzw. kapitał społeczny, który definiowany jest jako *umiejętność współpracy międzyludzkiej w obrębie grup i organizacji w celu realizacji wspólnych interesów*⁴² (w odniesieniu do społeczeństwa), a także jako *sieć towarzyskich znajomości, społecznych kontaktów i powiązań* (w odniesieniu do jednostki)⁴³. Bycie członkiem lub beneficjentem organizacji pozarządowej pomaga więc nie tylko zaspokoić potrzeby ekonomiczne, zdrowotne czy kulturowe (lub inne, które wynikają z działalności statutowej NGO) ale także i potrzeby społeczne, czy potrzeby związane z poczuciem bezpieczeństwa. Jak zauważa A. Skrabacz, *w stowarzyszeniach człowiek nie tylko wzmacnia potrzebę*

---

nr KAP. 430.005.2015, Najwyższa Izba Kontroli. Departament Administracji Publicznej, nr ewid. 219/2015/P /15/005/KAP, s. 21.

⁴¹ P. Kledzik, *Działalność organizacji pozarządowych na rzecz realizacji celów publicznych*, Difin, Warszawa, 2013, s. 109.

⁴² F. Fukuyama, *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, PWN, Warszawa, 1997, s. 20.

⁴³ B. Szacka, *Wprowadzenie Do Socjologii*, OFICYNA – NAUKOWA, Warszawa, 2003, s. 306.

*bezpieczeństwa, ale także realizuje potrzebę przynależności, samorealizacji, służby dla dobra innych*⁴⁴.

Współpraca organizacji pozarządowych z administracją publiczną

Administracja publiczna zobligowana jest Ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do współpracy z organizacjami pozarządowymi⁴⁵, a dodatkowo, z prowadzonych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor badań wynika, że administracja publiczna jest dla trzeciego sektora jednym z najważniejszych partnerów⁴⁶. Jednak, zgodnie z deklaracjami przedstawicieli organizacji dotyczącymi kontaktów pomiędzy nimi a urzędami miast i gmin, sześć na dziesięć stowarzyszeń i fundacji uczestniczyło w latach 2011-2012 w oficjalnych spotkaniach, na których obecni byli przedstawiciele urzędu, a taki sam odsetek przyznał, że na bieżąco wymieniał się z urzędnikami informacjami i konsultował działania. Jednocześnie 65 % organizacji deklaruje, że w tym okresie nie uczestniczyło w żadnych konsultacjach prowadzonych przez urzędy miast lub gmin ani też nie zgłaszało uwag do przygotowywanych przez urzędy dokumentów. Ponad jedna dziesiąta konsultowała programy dotyczące sportu lub turystyki, podobny odsetek miał wpływ na strategię rozwoju gmin. Inne dokumenty były konsultowane przez mniej niż jedną dwudziestą organizacji. Tylko połowa osób zrzeszonych w organizacjach wie, że w ich gminie funkcjonuje program współpracy samorządu z trzecim sektorem. Z badań przeprowadzonych w gminach wynika natomiast, że taki program uchwalilo blisko dziewięć na dziesięć urzędów gmin i miast⁴⁷.

Powodem tej niedostatecznej współpracy może być fakt, że obowiązek współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych ciąży jedynie na administracji publicznej⁴⁸. Niemniej należy mieć na uwadze fakt, że zobowiązanie obu stron do współpracy, w sytuacji gdy w Polsce działa około 100 tys. organizacji pozarządowych, mogłoby dodatkowo utrudnić tę

---

⁴⁴ A. Skrabacz, *Organizacje pozarządowe wobec wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku*, Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Wychowania i Promocji Obrońności, Warszawa, 2006, s. 47.

⁴⁵ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego..., art.5.

⁴⁶ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych, Raport z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2012 r., s. 147, http://www.ngo.pl/Podstawowe-Fakty_2012_raport/ebook/content/Podstawowe-FaktyNGO_2012_KlonJawor_raport.pdf [dostęp:26.05. 2016].

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego..., art.5.

współpracę, a nawet, jak zauważają znawcy tematyki, mogłoby to prowadzić do „swoistego paraliżu administracji publicznej”⁴⁹.

Kolejną przyczynę niewystarczającej współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną wskazują same organizacje. Według przedstawicieli trzeciego sektora, forma współpracy jaką najczęściej proponuje administracja publiczna oraz sposób informowania o planowanych konsultacjach powinny ulec zmianie. *Zdarza się, że forma zaproszenia do konsultacji ogranicza się do wywieszenia informacji na urzędowej tablicy ogłoszeń lub na stronie internetowej urzędu albo wysyłania jej do kilku wybranych stowarzyszeń i fundacji. Same konsultacje miewają też bardzo różne formy – część z nich sprowadza się wyłącznie do wnoszenia uwag do udostępnionych materiałów, opracowanych uprzednio przez urząd*⁵⁰.

Ocena istotności roli organizacji pozarządowych w Polsce

Jak wspomniano we wstępnej części niniejszej pracy, w celu określenia poziomu istotności organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb społecznych Polaków, posłużono się trzema kryteriami:

1. kwoty przekazywane na organizacje pozarządowe,
2. źródła finansowania,
3. liczba członków.

Analizując dane odnoszące się do pierwszego kryterium zauważono, że zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez Stowarzyszenie Klon/Jawor, *Przychody sektora pozarządowego w Polsce w 2014 r. były znacząco większe niż w 2011 r. Roczny budżet przeciętnej organizacji w 2014 r. wynosił 27 tys. zł, podczas gdy trzy lata wcześniej była to kwota o 9 tys. Mniejsza*⁵¹. A tym samym kryterium to zostało uznane za spełnione – kwota przekazywana na organizacje pozarządowe wzrasta w kolejnych latach.

Badając kryterium drugie – źródła finansowania, także posłużono się badaniami przeprowadzonymi przez Stowarzyszenie Klon/Jawor. Dane te przedstawiono w poniższej tabeli (tab.3.).

---

⁴⁹ P. Staszczuk, *Wpływ organizacji pozarządowych na realizację celów publicznych – aspekty prawne*, Rocznik Administracji Publicznej 2016 (2); s. 60.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ *Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015*, Raport z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor, Warszawa, 2016, http://www.nck.pl/media/attachments/318004/Raport_Klon_Kondycja_2015.pdf [dostęp: 10.09.2017].

Tabela 3. Źródła finansowania, z których korzystały organizacje pozarządowe w latach 2005-2014 (dane w %)

Źródła finansowania	2005	2007	2009	2011	2014
Składki członkowskie	60	57	61	61	60
Źródła samorządowe	43	50	51	49	55
Darowizny od osób prywatnych	36	3	37	28	45
Darowizny od instytucji i firm	35	38	34	30	35
Przychody z przekazania 1 % podatku	6	13	17	17	23
Źródła rządowe	20	22	23	12	18
Fundusze Unii Europejskiej	3	7	9	12	18
Odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, udziały i akcje	14	16	14	17	13
Odpłatna działalność statutową	9	10	10	9	11
Wsparcie krajowych organizacji pozarządowych	7	7	10	9	11
Przychody ze zbiorów publicznych	7	7	10	7	10
Działalność gospodarcza	7	7	6	9	7
Inne źródła	8	6	7	9	5
Zagraniczne źródła publiczne spoza UE	3	6	5	2	4
Wsparcie zagranicznych organizacji pozarządowych	4	4	3	3	4
Przychody z majątku, np. wynajmu lokali, sprzętu	3	4	4	2	4
Dotacje od oddziału tej samej organizacji	5	2	3	2	2

Źródło: *Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015*, Raport z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor, Warszawa, 2016.

Z powyższych danych wynika, że organizacje pozarządowe finansowane są w 60 % ze składek członkowskich. Zgodnie z założeniem, skoro społeczeństwo dobrowolnie finansuje organizacje pozarządowe, oznacza to, że organizacje te w istotny sposób zaspakajają potrzeby pojawiające się w społeczeństwie.

Analizując dane odnoszące się do trzeciego kryterium – liczba członków, zaobserwowano, że z badań przeprowadzonych w 2016 r.⁵² wynika, iż 37 % dorosłych Polaków działa w jakiejś organizacji o charakterze obywatelskim. *Mniej więcej co szósty respondent (16 %) deklaruje, że poświęca swój wolny czas na działalność społeczną w jednej tego typu organizacji, co dwunasty (8%) działa w dwóch organizacjach, a co ósmy (13 %) w trzech lub więcej*.⁵³

Poniższa tabela przedstawia jaki odsetek respondentów działa lub działała w organizacjach obywatelskich i jakiego typu są to organizacje.

⁵² *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich*, Komunikat z badań nr 13/2016, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej.

⁵³ Tamże.

Tabela 4. Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2016

W Polsce istnieją różne możliwości społecznego działania. Czy Pan(i) poświęca swój wolny czas na działalność w którejś organizacji, stowarzyszeniu, ruchu, klubie lub fundacji? Chodzi o udział w pracy tej (tych) organizacji, a nie tylko o przynależność do niej (nich).	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród ogółu respondentów		
	ROK		
	1998	2006	2016
Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. komitet rodzicielski, rada rodziców, fundacja szkolna, uczelniana, Społeczne Towarzystwo Oświatowe	4,5	4,8	10,9
Organizacje charytatywne działające na rzecz potrzebujących dzieci	1,2	3,5	10,0
Organizacje charytatywne działające na rzecz osób potrzebujących – starych, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojen itp.	1,5	2,1	8,6
Organizacje (związki, kluby i stowarzyszenia) sportowe	2,2	3,5	7,5
Organizacje, ruchy religijne, kościelne, wspólnoty parafialne	3,6	3,4	6,9
Organizacje młodzieżowe, np. harcerstwo, kluby młodzieżowe, związki i stowarzyszenia studenckie	1,5	2,3	6,1
Stowarzyszenia, związki działkowców, hodowców, wędkarzy, myśliwych	2,4	2,5	5,0
Ochotnicza Straż Pożarna, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe itp.	3,0	3,4	7,4
Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, np. chór, orkiestra, zespół taneczny, teatralny	0,9	1,6	4,4
Związki zawodowe	3,2	3,9	4,3
Towarzystwa przyjaciół zwierząt, opieki nad zwierzętami	1,1	1,6	4,2
Komitety starające się o załatwienie jakiejś konkretnej sprawy (np. parkingu), grupy protestu	0,5	1,0	3,3
Organizacje działające na rzecz ochrony środowiska naturalnego	0,9	1,8	3,2
Organizacje emerytów, kluby seniorów	1,4	1,8	3,0
Samorządy dzielnicowe, osiedlowe, np. rady mieszkańców, komitety domowe	1,0	1,2	3,0
Stowarzyszenia i samorządy zawodowe	0,7	0,5	2,9
Organizacje samopomocowe, np. stowarzyszenia osób niepełnosprawnych, samotnych ojców, anonimowych alkoholików, osób bezrobotnych	0,6	1,3	2,7
Towarzystwa naukowe	0,6	1,2	2,7
Samorządy gminne	1,1	0,9	2,7
Stowarzyszenia miłośników miasta, regionu, np. zajmujące się ochroną zabytków, rozwojem kultury regionalnej	0,7	0,8	2,7
Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich	1,0	0,8	2,6

Organizacje, stowarzyszenia turystyczne	1,6	0,9	2,3
Samorządy pracownicze (rady pracowników)	0,4	1,1	2,1
Organizacje wspierające placówki służby zdrowia	0,7	1,5	2,0
Stowarzyszenia, kluby kolekcjonerów, zbieraczy, hobbystów	0,5	0,7	2,0
Samorządy wojewódzkie i powiatowe	-	0,2	1,5
Towarzystwa przyjaźni z innymi krajami, narodami	0,1	0,6	1,2
Partie lub stowarzyszenia polityczne	0,3	0,7	1,1
Organizacje kombatantów, weteranów, ofiar wojny	1,4	1,2	0,9
Inne organizacje, stowarzyszenia, ruchy, kluby lub fundacje	0,2	0,9	3,5

Źródło: *Komunikat z badań nr 13/2016*, CBOS.

Powyższa tabela ukazuje, że na przestrzeni lat wzrasta odsetek Polaków działających w różnego typu organizacjach. Kryterium trzecie także jest więc spełnione.

Podsumowanie

Podsumowując niniejsze rozważania należy uznać, że organizacje pozarządowe w Polsce spełniają swoją funkcję i odpowiednio zaspokajają potrzeby społeczne. Teza ta wynika zarówno z przeprowadzonej analizy literatury przedmiotu, raportów z działalności organizacji pozarządowych oraz z badań społeczeństwa, które wskazują, że 61 % społeczeństwa polskiego uznaje, że organizacje pozarządowe skuteczniej dostarczają pomocy potrzebującym niż administracja publiczna⁵⁴.

Oczywiście istnieją obszary, w których należałoby wprowadzić zmiany aby trzeci sektor działał jeszcze lepiej – m.in. poprawić współpracę organizacji pozarządowych z administracją publiczną, zwiększyć odsetek obywateli działających w NGO'sach i zmotywować Polaków do aktywności w sferach, w których aktywność ta jest mniejsza. Niemniej, zważywszy na wzrost liczby organizacji pozarządowych w Polsce, wzrost nakładów finansowych na organizacje pozarządowe, a także widoczne zwiększenie aktywności Polaków w organizacjach obywatelskich, zasadne jest uznać, że polskie społeczeństwo obywatelskie rozwija się szybko, a organizacje poza-rządowe spełniają istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb społecznych.

---

⁵⁴ *Podstawowe fakty...*

Bibliografia

1. Czapiński Janusz, Panek Tomasz (red.), *Warunki i Jakość Życia Polaków*; Raport Diagnoza Społeczna 2015, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, 2015.
2. Fukuyama Francis, *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, PWN, Warszawa, 1997.
3. Huczek Marian, *Organizacje pozarządowe wspierające lokalną i regionalną przedsiębiorczość*, [w:] Iwasiewicz Andrzej (red.), *Z problematyki ekonomii i zarządzania*, Państwo i społeczeństwo, nr 2/2011, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków, 2011.
4. Informacja o wynikach kontroli nr KAP.430.005.2015, *Dotacje jednostek samorządu terytorialnego na zadania zlecone podmiotom niezaliczanym do sektora finansów publicznych*, nr ewid. 219/2015/P/15/005/KAP, Najwyższa Izba Kontroli. Departament Administracji Publicznej
5. Kledzik Przemysław, *Działalność organizacji pozarządowych na rzecz realizacji celów publicznych*, Difin, Warszawa, 2013.
6. Kluczyńska Julia, Guć Michał, Gosk Ilona, Sienicka Anna, *Prawne uwarunkowania współpracy samorządów i organizacji pozarządowych*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 2009.
7. Komunikat z badań nr 13/2016, *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej.
8. *Konstytucja RP z dn. 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.
9. Kozłowska Anna, *Raport badawczy. Potrzeby jako system klasyfikacji modeli perswazyjnych*, Wyższa Szkoła Promocji w Warszawie, Instytut Reklamy, 2014.
10. Kurzynowski Adam, *Polityka społeczna*, Szkoła Główna Handlowa, Instytut Gospodarstwa Społecznego, Warszawa, 2006.
11. Maslov Abraham, *Motywacja i osobowość*, PAX, Warszawa, 1990.
12. Ogonowski Andrzej, Gibalska Aldona, *Fundacje i stowarzyszenia. Funkcjonowanie i opodatkowanie 2014*, Forum Doradców Podatkowych, Kraków, 2014.
13. Raport z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor, *Indeks społeczeństwa obywatelskiego*, Warszawa, 2008.
14. Raport z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor, *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych*, Warszawa, 2012.
15. Raport z badań Stowarzyszenie Klon/Jawor, *Kondycja sektora organizacji pozarządowych 2015*, Warszawa, 2016.
16. Schimanek Tomasz, *Diagnozowanie problemów społecznych*, FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 2015.
17. Skrabacz Aleksandra, *Organizacje pozarządowe wobec wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku*, MON, Departament Wychowania i Promocji Obronności, Warszawa, 2006.

18. Skrabacz Aleksandra, Teresiak Krzysztof, *Udział organizacji pozarządowych w realizacji misji i celów obrony narodowej Polski*, AON, Warszawa 2005.

19. Staszczuk Piotr, *Wpływ organizacji pozarządowych na realizację celów publicznych – aspekty prawne*, Rocznik Administracji Publicznej 2/2016 .

20. Szacka Barbara, *Wprowadzenie Do Socjologii*, OFICYNA NAUKOWA, Warszawa, 2003.

21. Tyrakowski Michał, *Rola organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych*, [w:] Zeszyty Naukowe Zakładu Europeistyki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Nr 2(4)2007, Rzeszów, 2007.

22. *Ustawa z dn. 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*, Dz. U. z 1984 r., nr 21, poz. 97.

23. *Ustawa z dn. 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach*, Dz. U. z 1989 r., nr 20, poz. 104 .

24. *Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, Dz. U. z 1997 r., nr 123, poz. 776.

25. *Ustawa z dn. 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, Dz. U. z 2003 r., nr 96, poz. 873.

26. *Wstępne wyniki badania społecznej i ekonomicznej kondycji organizacji trzeciego sektora w 2012 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia oraz Urząd Statystyczny w Krakowie.

Źródła internetowe

1. <http://cbos.pl>.
2. <http://defence24.pl>.
3. <http://orbitorun.pl>.
4. <http://osektorze.ngo.pl>.
5. <http://poradnik.ngo.pl>.
6. <https://ibris.pl>.

ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN POLAND IN SATISFYING SOCIAL NEEDS

The paper concerns the Polish non-governmental organisations (NGOs). The aim of the research was to evaluate NGOs' role in satisfying social needs. The author also discusses the topics of why NGOs are founded, the legal circumstances of their establishment and operating, as well as how social needs in Poland are met by NGOs.

Rola organizacji pozarządowych w Polsce w zaspokajaniu potrzeb społecznych

In order to achieve the aim of the research, a literature study and a statistic data analysis have been conducted. Moreover, the author also used information posted on chosen NGOs websites.